

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՍՊՈՐՏԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐԱՅՐ ՄԻՍԱԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԹԻՎ 5 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԵՄԱ՝ ԴՊՐՈՑԻ ԵՎ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՄԱՏԵՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՁԵՎԵՐԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ՝

ԿԱՐԻՆԵ ՈՍԿԱՆՅԱՆ

ԿԱՏԱՐՈՂ՝

ԱՆԱՀԻՏ ՔՈՉԱՐՅԱՆ

ԱՇՏԱՐԱԿ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ: ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՇԱԿԵՐՏԻ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ՄԵՁ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ
ԴՊՐՈՑՈՒՄ.....5

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ: ԸՆՏԱՆԻՔԻ և ԴՊՐՈՑԻ ԴԵՐԸ, ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ԵՎ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԴԱՍՏՐԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ. . . . .
.....13

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ:ԴՊՐՈՑ-ԸՆՏԱՆԻՔ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ԵՎ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ.....19

ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ .
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ..... 22

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ..... 23

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ 24

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը անհրաժեշտ է երեխայի ներդաշնակ զարգացման համար: Այն աշխատանք է, որն ամենից առաջ ենթադրում է ընտանիքի: Քանի որ դպրոցի և ընտանիքի նպատակը նույնն է համագործակցությունը դառնում է արդյունավետ: Ծնողները և ուսուցիչները երեխաների դաստիարակներն են: Հետևաբար դաստիարակությունն արդյունավետ կլինի միայն նրանց համագործակցության պայմաններում, երբ ձևավորվեն դաստիարակության գործընթացի միասնական նպատակներ, ձգտումներ ու հայացքներ, համատեղ ուժերով մշակվեն դաստիարակչական խնդիրներն ու դրանց լուծման ուղիները:

Դպրոցների մանկավարժական կոլեկտիվները իրենց առաքելությունը պետք է տեսնեն ոչ միայն սովորողներին գիտելիքներ տալու, այլ բարոյական, մարդասիրական հատկանիշներով օժտված, ազգային և համամարդկային արժեքներ կորդ քաղաքացիների, հասարակությունը նպաստ բերող ու գործուն անհատների դաստիարակման մեջ: Այդ առաքելությունը կարելի է իրագործել միայն մանկավարժական կոլեկտիվի, սովորողների և նրանց ընտանիքների հետ սերտ համագործակցության պայմաններում: Չպետք է ակնկալել, որ արդյունքը անմիջապես տեսանելի կլինի: Միայն սիստեմատիկ, շարունակական աշխատանքը կհասցնի ցանկացած նպատակադրված արդյունքի:

Ե՛վ դպրոցի, և՛ ընտանիքի շահերը ընդհանուր առմամբ համընկնում են ու դրանից բխում է, որ սերտ համագործակցությունը անպայման կտա իր դրական արդյունքները: Ե՛վ ծնողներ են ցանկանում կայացած երեխա ունենալ, և՛ դպրոցը վերջնարդյունքում ուզում է ունենալ կայացած իր ուրույն դիրքորոշումը ունեցող քաղաքացի: Դրանք օգնում են ուսուցիչներին և ծնողներին՝ համատեղ ջանքերով երեխայի ինքնորոշման, ինքնակառավարման, խոչընդոտների ու դժվարությունների հաղթահարման համար անհրաժեշտ որակների ու հատկությունների ձևավորման պայմաններ ստեղծել: Կրթության ոլորտում բարեփոխումները միտված են անհատի՝ 21-րդ դարին համահունչ ձևավորման ու զարգացմանը: Պետք է նշել, որ հաստատուն է անհատի զարգացմանը ուղղված գործընթացներում մանկավարժական ճիշտ

մոտեցման ցուցաբերումը:

Ընտանիքը և դպրոցը եղել և մնում են առաջնային սոցիալականացման դաստիարակչական նշանակություն ունեցող կարևոր խնդիրներ, որոնց համագործակցությունը բացառիկ դեր ունի դպրոցականի դաստիարակության գործում: Համագործակցությունը անհրաժեշտ է քանզի այն հնարավորություն է տալիս համատեղ ստեղծել դաստիարակչական միասնական միջավայր: Խնդիրն արդիական է նաև ընտանիքում, դպրոցական համակարգում տեղի ունեցող փոփոխությունների, դպրոց- ընտանիք համագործակցության հնարավորությունների բացահայտման տեսանկյունից: Այդ երկու գործոնների առանձին գործունեությունը կարող է հակասություններ առաջացնել երեխայի մոտ և ծանր հետևանքներ ունենալ: Դրանից խուսափելու համար համագործակցությունը դպրոց-ընտանիք դրսևորման նորանոր ոլորտներ պետք է ընդգրկի:

Հետազոտության նպատակը: Աշխատանքի նպատակը միտված է, արագ փոփոխվող իրականությանը համընթաց, անհատական մոտեցում ցուցաբերելով յուրաքանչյուր աշակերտի նկատմամբ՝ գտնել բանալի, որով կարելի է նույն նպատակի համար դպրոց-ընտանիք համագործակցության նոր ուղիներ, և նոր դռներ բացել:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

- Ուսումնասիրել և վերլուծել դաստիարակության գործընթացի նորույթները դպրոցում:
- Ուսումնասիրել փոփոխությունները ընտանեկան դաստիարակության գործում:
- Նոր հնարավորություններ որոնել և գտնել դպրոց-ընտանիք համագործակցության պրոցեսում:
- Վերլուծել փորձարարական աշխատանքների արդյունքները:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ՄԵՋ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

1.1 Դաստիարակության գործընթացի բովանդակության մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունները և դրանց էությունը

Այսօր աշխարհի զարգացած երկրներում դաստիարակության բովանդակությունը ներառում է անձի համակողմանի զարգացումը, աշխարհայացքի ձևավորումը, մտավոր, բարոյական, աշխատանքային, գեղագիտական, ֆիզիկական, իրավական, տնտեսագիտական, էկոլոգիական զարգացման գործընթացները, աշակերտական կոլեկտիվների գործունեությունը, արտադասարանային, արտադպրոցական դաստիարակչական աշխատանքների համակարգը:

Դաստիարակության բովանդակության համակարգի մեջ կարելի է ընդգծել սովյալ ազգի, ժողովրդի ավանդույթների, սովորույթների, նաև կրոնաբարոյական դաստիարակությունը:

Այսօր ամենակարևոր առաջնահերթություններից մեկը դաստիարակության մեջ սովորել կարողանալու, ինքնուրույն և մյուսների հետ համատեղ աշխատելու կարողությունն է:

Քննդատաբար և բազմակողմանի ինքն իրեն ուսումնասիրելու, վերլուծելու ընթացող պրոցեսներին ստեղծագործական և կառուցողական մոտեցումներ կիրառելու ունակությունը:

Դաստիարակության շնորհիվ պետք է ձևավորվի սեձական ուժերի և կյանքի հանդեպ վստահություն: Ժամանակը, գիտելիքները և հմտությունները ներդրվեն մասնագիտական ճիշտ կողմնորոշում ձեռք բերելու համար:

Դաստիարակության շնորհիվ պետք է ձևավորվի հարգանք, ազնվություն, պատասխանատվություն ինչպես սեփական անձի, այնպես էլ այլոց հանդեպ՝ անկախ տարիքից, սեռից, ազգությունից, բարեկեցության աստիճանից, արտաքին տեսքից, համոզմունքներից և այլ առանձնահատկություններից:

Դաստիարակությունը ուղղված է երեխայի անձի նպատակաուղղված ձևավորմանը:

Դաստիարակությունը իրականացվում է ընտանիքի և դպրոցի համատեղ գործունեության ընթացքում, նախադպրոցական և արտադպրոցական հաստատություններում, հիմնարկություններում, մանկական, երիտասարդական, հասարակական կազմակերպություններում:

Դաստիարակությունը պետք է նպաստի ժողովրդավարության, ազատության, բարեվարքության, սոցիալական արդարության և իրավական պետության գաղափարի վրա հենվող հասարակության զարգացմանը:

Դաստիարակության շնորհիվ պետք է արժեվորվեն մարդու կյանքն ու արժանապատվությունը, ազգային և համաշխարհային մշակույթը: Երեխան պետք է կարողանա իքնուրույն որոշումներ կայացնել և պատասխանատու լինել իր արարքների հետևանքների համար:

Դաստիարակությունը հասարակական կյանքի համընդհանուր անհրաժեշտ կատեգորիա է: Սերտորեն կապված է ուսուցման հետ: Դաստիարակության հիմնական եղանակներն են՝ ընտանեկան և հասարակական:

Բովանդակությունը, մեթոդներն ու ձևերը պատմականորեն պայմանավորված են հասարակարգի առջև ծառայած խնդիրներով և նրա շահերով: Դաստիարակությունը վերնաշենքային երևույթ է: Նրա նպատակներն ու խնդիրները որոշվում են հասարակական հարաբերություններով:

Ըստ դաստիարակության բովանդակության առանձնացնում են դաստիարակության հետևյալ տեսակները²

- մտավոր,
- աշխատանքային,
- ֆիզիկական,
- բարոյական,
- հոգեբանաբարոյական,
- գեղագիտական,
- իրավական,
- հայրենասիրական,
- սեռային և սեռական,
- տնտեսագիտական,
- բնապահպանական (հայեցակարգի հեղինակ Յուլյա Յանակիևա), և այլն:

Ինստիտուցիոնալ տեսնակյունից՝

- ընտանեկան,
- կրոնական,
- հասարակական (ներդիմաստով),
- հակասոցիալական,
շտկոդական (կորեկցիոն)

Դաստիարակության տեսությունն ուսմունք է դաստիարակության երևույթների, փաստերի, դրանց արտաքին ու ներքին կապերի, դաստիարակության սկզբունքների ու մեթոդների, դաստիարակության բովանդակության ու օրինաչափությունների, դաստիարակության կազմակերպման ձևերի մասին:

Դաստիարակության պրոցեսում աճող սերունդները պետք է յուրացնեն այն, ինչ արդեն կուտակվել է հասարակության կողմից, այսինքն՝ յուրացնեն իրենց զարգացման մակարդակին հասցված գիտելիքները, տիրապետեն որոշակի աշխատանքային կարողությունների, յուրացնեն հասարակության վարքի նորմերն ու փորձը և մշակեն կյանքի մասին հայացքների որոշակի համակարգ:

Դաստիարակությունն ավագ սերունդների կողմից նոր սերունդներին հասարակական-պատմական փորձի փոխանցման պրոցեսն է նրանց կյանքի ու աշխատանքի նախապատրաստելու նպատակով, որն անհրաժեշտ է հասարակության հետագա զարգացումն ապահովելու համար:

Մանկավարժական գիտության զարգացրած դաստիարակության կոնցեպցիայում քիչ դեր չի հատկացվում մարդու սեփական ակտիվությանը, մարդ, որը դաստիարակության ոչ միայն օբյեկտն է, այլ նաև սուբյեկտը

Դաստիարակության տեսությունը ներառում է մի շարք տերմիններ (եզրեր), որոնց իմաստի իմացությունը շատ կարևոր է: Այդ տերմիններից են հասկացությունը, դրույթը, կոնցեպցիան, վարկածը, փորձարարությունը, վերլուծությունը, սինթեզը և այլն: Մարդու դաստիարակությունը մանկավարժական լայն իմաստով նպատակաուղղված պրոցես է:

Մանկավարժական գիտության զարգացրած դաստիարակության կոնցեպցիայում քիչ դեր չի հատկացվում մարդու սեփական ակտիվությանը, մարդ, որը դաստիարակության ոչ միայն օբյեկտն է, այլ նաև սուբյեկտը:

Կարելի է ասել՝ դաստիարակությունը նպատակալաց ներգործությունների ամբողջական համակարգ է: Այն մանկավարժական գիտության շատ դժվարին բնագավառներից է, որն ունի մի շարք առանձնահատկություններ:

Առաջին առանձնահատկությունը այն է, որ նրանում հանդես են գալիս օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոններ: Օբյեկտիվ գործոններն այն պայմաններն են, որոնցում գործում ու ապրում է անձը (դաստիարակվողը), իսկ սուբյեկտիվ գործոնը դաստիարակողի արվեստն է, նրա մանկավարժական վարպետությունը¹: Մինչև դաստիարակությունը սկսելը դաստիարակողն ինքն իրեն քննում է, թե կարող է արդյոք իրականացնել իր սանի դաստիարակությունն ու ապահովել բարձր արդյունք: Ահա այդ նպատակով յուրացնում է դաստիարակության տեսությունն ու պրակտիկան, հետևում է առաջավոր, հարուստ փորձ ունեցող դաստիարակների գործունեությանը: Լրջորեն ուսումնասիրում է դաստիարակվողի հոգեբանությունը, սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական այն պայմանները, որոնցում նա ապրում է: Բացի այդ ամենից, հաշվի է առնում դաստիարակվողի տարիքային ու անհատական առանձնահատկությունները և նոր միայն գործողության մեջ դնում դաստիարակության գործընթացը:

---

¹ Հակոբյան Գ. Հ., Մանկավարժական մեթոդաբանություն, Երևան, Արտագրես, 2011, էջ 48:

Դաստիարակությունը դաստիարակողի և դաստիարակվողների նպատակաուղղված, նպատակասլաց գործունեության ընթացքն է, որի շնորհիվ լուծվում են դաստիարակվողների անձի ձևավորման, զարգացման հիմնախնդիրները:

Դաստիարակության երկրորդ առանձնահատկությունը նրա արդյունքի՝ միանգամից չերևացող կողմն է: Դաստիարակության արդյունքը միանգամից չի հայտնվում, ինչպես շատ շուտ երևում կամ հայտնվում է ուսուցման գործընթացի արդյունքը: Աշակերտին բացատրված, պարզաբանված ուսումնական նյութը, երեք օր հետո, նա վերարտադրում է ուսուցչին: Վերջինս լսում, արժեվորում է արդյունքը, մինչդեռ դաստիարակության գործընթացի արդյունքն այդպես արագ չի բացահայտվում: Աշակերտը նույնիսկ կարող է կեղծել իր դիրքորոշումը ուսուցչին, դաստիարակին սրիաշահելու համար, սակայն ուսուցիչը չպետք է տրվի շուտափույթ լուծումների գայթակղությանը:

Դաստիարակության գործընթացի երրորդ առանձնահատկությունը նրա երկարատևությունն է: Պետք է մշտապես իմանալ, որ մարդու դաստիարակությունը մեկ օրվա, մեկ տարվա գործ չէ: Այն երկար ու ձիգ տարիների ներգործությունների, ազդեցությունների, դաստիարակի տքնաջան աշխատաքի և ինքնադաստիարակության արդյունք է: Դաստիարակությունը պետք է բոլորին՝ անկախ սեռից, տարիքից, ռասսայից, դեմքից, դիրքից, խելքից, պաշտոնից:

Դաստիարակության չորրորդ առանձնահատկությունը նրա անընդհատությունն է (պերմանենտությունը): Դեպքից դեպք իրականացվող դաստիարակությունը լավ արդյունք տալ չի կարող: Միայն տոնահանդեսները, միայն արտադասարանային, արտադպրոցական միջոցառումները (որոնք նույնպես կարևոր են) չեն կարող ապահովել դաստիարակության գործընթացը նպատակասլաց, նպատակաուղղված, պլանավորված, ծրագրավորված, անընդհատ ծավալվող գործունեությունը: Դաստիարակության պրոցեսի մեջ կարող են դերերը փոխվել. սուբեկտը դառնա օբյեկտ, օբյեկտը՝ սուբյեկտ: Ցանկացած մարդ՝ լինի նա ուսուցիչ, թե աշակերտ իր ամբողջ կյանքի ընթացքում սովորում է, իսկ դա նշանակում է նաև դաստիարակվում:

Դաստիարակության գործընթացի հինգերորդ առանձնահատկությունը նրա համալիր բնույթն է: Այդ ասելով պետք է հասկանալ դաստիարակության նպատակի, խնդիրների, բովանդակության, սկզբունքների, մեթոդների, հնարների ու միջոցների, դաստիարակության ձևերի գուգակցված կիրառումը: Միայն այս կերպ կարելի է հասնել հաջողության: Սովորական առօրյա կյանքը ևս մասնակցում է այդ պրոցեսին:

Դաստիարակության գործընթացի վեցերորդ առանձնահատկությունը նրա երկկողմանի բնույթն է: Այսինքն՝ դաստիարակության գործընթացն ունի ներգործությունների երկու ուղղություն.

- ✓ դաստիարակողից դեպի դաստիարակվողները
- ✓ դաստիարակվողներից՝ դեպի դաստիարակողը:

Սա յուրօրինակ համագործակցություն է, որի ընթացքում իրենց անձը ձևավորում ու զարգացնում են ոչ միայն դաստիարակվողները, այլ նաև դաստիարակողը: Այսպիսի գործընթացում և՛ դաստիարակողը, և՛ դաստիարակվողներն իրականացնում են անձնական և ընդհանուր դաստիարակություն: Նշանակում է՝ և՛ դաստիարակողը, և՛ դաստիարակվողներն իրենց փոխազդեցություններում:

Նույն պրոցեսի մասնակիցներն են դառնում: Միայն այդպիսի գործունեությունը, փոփոխվող և փոխկապակցված նման փոխազդեցությունը կարող է ապահովել դաստիարակության բարձր արդյունք:

Իմ կարծիքով այդ բոլոր այդ առանձնահատկությունները բխում են մեկը մյուսից և լրացնում միմյանց: Կյանքն էլ իր լրացումներն է կատարում: Եվ ի վերջո ամենալավ դաստիարակը ՁԵՐԴ ՄԵԾՈՒԹՅՈՒՆ ԿՅԱՆՔՆ Է:

Թերևս կարելի է հասնել յուրաքանչյուր դաստիարակվողի մեջ հասարակական վարքի, բարոյական հատկանիշների, ընտանիքի ղեկավարի կերպարի, քաղաքացիական, հայրենասիրական, ինտերնացիոնալիստական, հումանիստական զգացմունքների, աշխարհայացքի և այլնի ձևավորմանը: Եվ հետո՝ լուծել նրա (դպրոցականի) կրթական, դաստիարակչական և զարգացման խնդիրները:

Դաստիարակության գործընթացի կառուցվածքը ենթադրում է դաստիարակության նպատակի առկայություն. առաջադրված նպատակին հասնելու համար համապատասխան խնդիրների առաջադրում և լուծում. դաստիարակության բովանդակություն, նրա որևէ բաղադրամասի ուղղությամբ իրականացվող դաստիարակության համար մեթոդների, հնարների, միջոցների ճիշտ ընտրություն և ենթադրվող արդյունքներ. դաստիարակչական գործընթացի արդյունավետության վրա ազդող պայմաններ և այլն:

Այսպիսով, դաստիարակության գործընթացը շատ բարդ, շարունակական, անընդհատության, դինամիկ, դիալեկտիկական գործընթաց է:

Դաստիարակության բովանդակությունը, նրա բաղադրամասերը իրականացվում են համապատասխան մեթոդներով: Դաստիարակության բաղադրամասերը և մեթոդները փոխադարձ կախվածություն ունեն:

Ավելին դաստիարակության գործընթացի բոլոր բաղադրամասերի միջև ևս կան և՛ կապեր, և՛ կախումներ: Դաստիարակողը, դաստիարակության մեթոդները, հնարները կիրառում է տարբեր ձևերով: Դրանց ընտրությունը և կիրառումը պայմանավորված են դաստիարակողի վարպետությամբ, ստեղծված իրավիճակով և սովորողների տարիքային ու անհատական առանձնահատկություններով: Դաստիարակության գործընթացում կախվածությունն ու կապերը (փոխադարձ) ընդգրկում են նաև դաստիարակի գործունեությունը, նրա յուրահատկությունները:

Դաստիարակության գործընթացում այս կամ այն մեթոդի ընտրությունը և կիրառումը կախում ունեն դաստիարակության բաղադրամասի (օրինակ՝ մտավոր, բարոյական դաստիարակության և այլն) նպատակից, խնդիրներից, տվյալ դեպքում այն բաղադրամասից, որից իրականացվում է դաստիարակությունը, իսկ բաղադրամասն էլ կախում ունի կիրառվող մեթոդներից, հնարներից ու միջոցներից, իսկ դրանք բոլորը՝ դաստիարակությունն իրագործող դաստիարակից ու դրա (դաստիարակության) համար ստեղծված պայմաններից: Այս ամենը վերստին հաստատում են դաստիարակության գործընթացի դիալեկտիկական բնույթը:

Ճիշտ չի միայն մեկ կամ երկու մեթոդով իրականացնել դաստիարակության այս կամ այն բաղադրամասը: Տվյալ դեպքում որևէ բաղադրամասից դաստիարակության իրականացումը ենթադրում է մի շարք մեթոդների կամ մեթոդների խմբերի գուգակցված գործադրում:

Նոր բարեփոխումները իրենց մեջ ներառում են նոր մեթոդների մի ամբողջ համակարգ, որը որպես գործիք պետք է օգտագործենք մեր ռազմավարական նպատակներին և վերջնարդյունքներին հասնելու համար: Հին ու նոր մեթոդների գործիքակազմը անընդհատ կարելի է հարստացնել ուսուցչի ստեղծագործ գործնեության արդյուքում:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԸՆՏԱՆԻՔԻ և ԴՊՐՈՑԻ ԴԵՐ, ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ԵՎ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԴԱՍՏՐԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Մարդու դաստիարակությունը սկսվում է դեռևս սաղմնավորման շրջանից: Դաստիարակության վրա ազդում են և՛ կենսաբանական, և՛ հասարակական բազմաթիվ գործոններ: Մարդն իր ապրած միջավայրի, սոցիալական փորձի, վարքագծի կանոնների, փոխհարաբերությունների, հասարակության մասին պարզագույն գիտելիքների, բարոյական արժեքների, կյանքի մասին նախնական հայացքների յուրացմամբ, ամեն օր բացահայտում է իրեն ու իր շրջապատը, սկսում է գիտակցել իր պատկանելիությունն ընտանիքին, դպրոցին, քաղաքին ու հայրենիքին: Հենց այդ միջավայրն է, որ երեխային ստիպում է դրսևորել արժանավայել պահվածք,

հարգի մարդու հիմնարար իրավունքներն ու ազատությունները, լինի ազնիվ, մարդասեր, հանդուրժող, դրսևորի աշխատասիրություն, հնարամտություն, նպատակադրվածություն և գնահատի սեփական և այլոց աշխատանքը: Սակայն նշված որակները ժամանակակից դպրոցականի մեջ ձևավորելը հնարավոր է միայն դպրոցի և ընտանիքի փոխհամաձայնեցված գործելակերպի ու արդյունավետ համագործակցության պարագայում, երբ առկա է փոխադարձ հարգանքի, աջակցության, միմյանց նկատմամբ վստահության, համբերատարության ու հանդուրժողականության մթնոլորտ: Հայտնի է, որ դպրոցականի սոցիալականացումն առավելապես իրականանում է երկու հաստատություններում՝ ընտանիքում և դպրոցում: Ընտանիքն է երեխային փոխանցում իր ազգի սոցիալ-պատմական փորձը, բարոյական արժեքները, ավանդույթներն ու սովորույթները, իր ամենօրյա գործելակերպով, դատողություններով սովորեցնում շրջապատի նկատմամբ լինել բարյացկամ, գթասիրտ, վարժեցնում է հասարակության մեջ ընդունված կանոններին:

Չնայած այդ ամենին, ընտանեկան դաստիարակությունը կրում է տարերային բնույթ, ի տարբերություն դպրոցի, ուր դաստիարակությունը մանկավարժորեն նպատակաուղղված է, ընթանում է տարեկիցների և ուսուցիչների մասնակցությամբ: Կփորձեմ ներկայացնել իմ դասողեկական դասարանում ստեղծված իրավիճակներից մեկը երբ դպրոց-երեխա- ընտանիք համագործակցության արդյունքում հասանք որոշակի, ցանկալի արդյունքի: Դասարանում հայտնվել էր նոր աշակերտ, որի մասին արդեն հայտնի գնահատականներ ու պիտակավորումներ գոյություն ունեյին և դասարանում լարված, ինչ-որ տեղ անկառավարելի իրավիճակ էր ստեղծվել: Ծնողները բարեբախտաբար շատ սրտացավ և ուշադիր էին երեխայի նկատմամբ, և գուցե պատճառներից մեկն էլ այդ էր եղել, որ երեխան տեղափոխվել էր մեր դպրոց: Ես մտերմիկ զրույ ունեցա և՛ ծնողների, և՛ երեխայի հետ: Պարզվեց, որ երեխան դժգոհում է, որ իրեն ոչ ոք չի հասկանում: Հաշվի առնելով երեխայի դեռահասության շրջանը և խոցելիության մակարդակը անհատապես զրուցեցի նաև դասարանի մյուս աշակերտների հետ, որ զգույշ լինեն նորեկի նկատմամբ նախնական գնահատական չձևավորեն և ընդունեն նրան ինչպիսին որ կա: Պարզվեց, որ երեխան շատ անմիջական է անկեղծ, շփվող նույնիսկ չափից ավելի, որը նրա մասին տարբեր կարծիքների առիթ էր հանդիսացել: Պարբերաբար հետևողականորեն վերահսկելով իրավիճակը դասարանում հասկացա, որ

կարելի է փոքրիկ էքսկուրսիաներ կազմակերպեցի մոտակա վայրեր, որի ժամանակ իրավիճկներ ստեղծեցի փոքրիկ զրույցներ ունենալ մարդկային արժեքների վերաբերյալ: Պահզեցի, որերեխան շատ է կապված իր ծնողներին, սիրում է նրանց, բայց կյանքի իր պատկերացումները չեն համընկնում շրջապատի և ընտաքի արժեքային համակարգի հետ: Նա զարմացավ, երբ ասացի, որ յուրաքանչյուր մարդ անկրկնելի է և մարդիկ բնական է, որ տարբեր կերպ են մտածում: Մարդուն պետք է ընդունես այնպիսին ինչպիսին կա, իր թերություններով հանդերձ: Ես նկատեցի, որ հնարավոր է նրան նկատել տալ ըի սխալները: Անսխալական մարդ գոյություն չունի: Եվ բոլորս սկսեցինք խոսել և մեկնաբանել մեր սխալները: Այդ խոսակցությունը դարձավ այն բանալին, որ մեզ բոլորիս դարձրեց ավելի մտերիմ և նունյիսկ հոգեհարազատ: Հույս ունեմ այդ հարաբերությունները ժամանակի ընթացքում ավելի կսերտանան: Այդպիսի դրվագներ իմ մանկավարժական գործունեության մեջ բազմաթիվ են: Եղել են դեպքեր, որ ինձ թվացել է, որ երեք չեմ հասկանա այդ աշակերտին, սակայն երբ անցել է ակնթարթային բարկության պահը, հասկացել եմ, որ չպետք է տրվել զգացմունքներին՝ բարկությանը, վիրավորանքին, այլ պետք է որոնել երեխայի վարվեցողության ներքին պատճառները: Պատճառները երեխայի ամեն քայլը հասկանալի են դարձնում: Կարծում եմ ուսուցչի համար ամենակարևորը համբերատարությունն է և դիմացինին հասկանալու ձգտումը:

Ժամանակակից հասարակության մեջ երեխաները և՛ ընտանիքներում և՛ դպրոցներում պիտի ստանան միասնական ու ներդաշնակ դաստիարակություն: Ոչ՛ ծնողները, ոչ՛ ուսուցիչները չեն կարող մեկուսացված փոխանցել այն բոլոր գիտելիքները, հմտությունները և արժեքները, որոնք անհրաժեշտ են երիտասարդներին՝ հասարակության մեջ պատշաճ կերպով ինտեգրվելու համար: Ընտանիքն ու դպրոցը երկուստեք հաճախ սկսում են կորցնել կողմնորոշումը՝ կանգնելով այնպիսի բարդ խնդիրների առաջ, ինչպիսիք են՝ գերտեղեկատվությունը և զանգվածային լրատվության միջոցների կողմից առաջարկվող այլընտրանքային մոդելները: Այդ տեսակետից գերխնդիր է դառնում երեխաների, ծնողների ու դպրոցների միջև գործարար ու նպաստավոր համագործակցության կառուցումը:

Դպրոց-ընտանիք ճիշտ փոխհարաբերությունները նպաստում են անհրաժեշտ

գիտելիքների ձեռքբերմանը և անհատի արժեքային համակարգի ձևավորմանը.

1. ողջ հասարակության կրթադաստիարակչական մակարդակի բարձրացմանն ուղղված աշխատանքներ²,
2. ընտանիքի կրթական մակարդակի բարձրացմանն ուղղված աշխատանքներ, ընտանիքում դաստիարակչական աշխատանքների ու ձևերի շտկում,
3. սովորողի ուսման, դաստիարակության հարցերում ընտանիքի, դպրոցի, հասարակության պատասխանատվության բարձրացում,

Այսպիսով՝ դպրոց-ընտանիք համագործակցությունը մի գործընթաց է, որը չի ավարտվում ուսումնառության այս կամ այն տարում, այլ շարունակական է և ներգրավված կրթադաստիարակչական ամբողջական գործընթացի մեջ, և նրա ապահովումը՝ ժամանակակից պայմաններում դպրոցի, ընտանիքի, հասարակության զարգացման տեսանկյունից, կարևորագույն նպատակ է համարվում:

Հանրակրթական դպրոցում ուսումնադաստիարակչական ճիշտ դրվածքի համար անպայման պետք է իմանալ, թե ինչպես է դաստիարակվում երեխան ընտանիքում, ինչպիսի՞ գործնական հմտություններով է առաջին անգամ եկել դպրոցական կոլոկտիվ, ինչու՞մն է կայանում երեխային շրջապատող մարդկանց դաստիարակչական ներգործությունների թույլ և ուժեղ կողմերը, համաձայնեցվում է արդյո՞ք ընտանեկան դաստիարակությունը դպրոցում տարվող դաստիարակության սկզբունքների ու մեթոդների հետ և նմանատիպ այլ հարցեր: Հանրակրթական դպրոցի ուսուցչի և ծնողների հետ համագործակցությունը կարևոր նախադրյալ և մանկավարժական պայման է՝ ապահովելու համար երեխաների համակողմանի դաստիարակությունը և իրականացնելու դպրոցի կրթական նպատակները: Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունն արդիական է, քանի որ երեխայի բազմակողմանի դաստիարակությունը պայմանավորված է միմյանց նկատմամբ երկկողմանի

---

² Խոջոյան Լ. ընտանիք-դպրոց համագործակցություն, նախաշավիղ, 2017, N1,

էջ 56-61

վերաբերմունքի բնույթով,որի հիմքում պետք է լինեն՝ վստահության, փոխադարձ հարգանքի, փոխօգնության, օժանդակության, համբերատարության և հանդուրժողականության սկզբունքները: Ընտանիք-դպրոց համագործակցության նպատակը երեխայի՝ինքնորոշման, ինքնակառավարման, առօրյա կյանքի խոչընդոտների ու դժվարությունների հաղթահարման համար անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորումն է: Պարզ է, որ այս խնդիրների լուծումը պահանջում է կոլեկտիվ ջանքեր, որոնք ցանկալի արդյունք կտան այն ժամանակ, երբ ընտանիքն իմանա, թե ինչ է անում դպրոցը, իսկ դպրոցն իմանա, թե ինչ պայմաններումն ինչպես է դաստիարակվում երեխան ընտանիքում:

Այդ է պատճառը, որ դպրոցի ուսուցիչները մշտական կապ են պահպանում ընտանիքների հետ: Նրանք երեխաների դաստիարակության մեջ հենվում են ընտանիքի վրա, համագործակցում ծնողների հետ, մշակում համատեղ ծրագրեր և գտնում դրանց իրականացման արդյունավետ եղանակներ:

Քննարկենք դպրոցականների ծնողների հետ աշխատելու առավել տարածված ձևերը՝

- Համադպրոցական,դասարանական ծնողական ժողովները
- Դպրոցականի տուն կատարվող այցերը

Ծնողական ժողովներ: Ծնողական ժողովների կազմակերպումը դպրոց-ընտանիք համագործակցության ամենատարածված ձևն է:Ծնողական ժողովներն անց են կացվում

Դասարանական ուսումնական տարվա սկզբին և ուսումնական քառորդի վերջին՝ դասարանում ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի վիճակի և խնդիրների հետ ծնողներին ծանոթացնելու նպատակով:Այդ ժողովներում քննարկվում են դպրոցում և ընտանիքում երեխաների դաստիարակման կարևոր հարցերը:Հարկավոր է,որ դասվարը չսահմանափակվի միայն առաջադիմության արդյունքների և կարգապահության վիճակի մասին ինֆորմացիա տալով:Կարևոր է ծնողներին ծանոթացնել ընտանեկան դաստիարակության փորձի հետ,նրանց օգնել ավելի լավ իմանալու երեխաների դաստիարակության բարդ հարցերը:

Դպրոցականի տուն կատարվող այցերը: Այս ձևը դպրոցում աշակերտների ծնողների հետ անհատապես աշխատելու ամենատարածված և արդյունավետ ձևն է: Տուն այցելելու դեպքում դասվարը ծանոթանում է իր աշակերտի կյանքի պայմաններին, պատկերացում է կազմում աշակերտի բնավորության, նրա հետաքրքրությունների ու հակումների, մեծերի և փոքրերի հետ նրա փոխհարաբերությունների մասին: Կանոնավոր կերպով աշակերտների տները այցելելով՝ դասդեկն աշակերտների վերաբերյալ արժեքավոր նյութ է կուտակում, ուսումնասիրում է երեխաների և ծնողների մեջ ստեղծված փոխհարաբերությունները, պարզում, թե աշակերտնորը տանը ինչպես են անցկացնում իրենց ազատ ժամանակը: Դրա հետ մեկտեղ նա հասնում է այն բանին, որ աշակերտների մեջ բարոյական անհրաժեշտ հասկություններ ձևավորելու գործում ծնողները դառնան դպրոցի մերձավոր օգնականները:

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ ԴՊՐՈՑ-ԸՆՏԱՆԻՔ ՀԱՄԱԳՈՐԾՍԿՑՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԵՎ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հանրակրթական դպրոցի ուսուցչի և ծնողների հետ համագործակցությունը կարևոր նախադրյալ ու մանկավարժական պայման է՝ ապահովելու համար երեխաների դաստիարակությունը և իրականացնելու դպրոցի կրթական նպատակները: Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունն արդիական է, քանի որ երեխայի բազմակողմանի դաստիարակությունը պայմանավորված է միմյանց նկատմամբ երկկողմանի վերաբերմունքի բնույթով, որի հիմքում պետք է լինեն վստահության, փոխադարձ հարգանքի, փոխօգնության, օժանդակության, համբերատարության և հանդուրժողականության սկզբունքները:

Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության նպատակը երեխայի՝ ինքնորոշման, ինքնակառավարման, առօրյա կյանքի խոչընդոտների ու դժվարությունների հազթահարման համար անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորումն է: «Ես գրեթե չեմ լսել, - գրում է Ա.Ս. Մակարենկոն, - որ ծնողներն ասեն մենք պետք է դաստիարակենք, ինչու՝ է դպրոցը խանգարում: Եվ չեմ էլ լսել, որ ինչու ր մանկավարժն ասի, դպրոցը պետք է դաստիարակի, ինչու է ընտանիքի խանգարում: Ընդհակառակը, դպրոցը պահանջում է, որ ծնողները դաստիարակեն երեխաներին, իսկ ծնողներն ահդ բանը սպասում են դպրոցից»: Այս փոխադարձ պահանջները դեռևս ցավոք դիտվում են հատկապես տարրական դպրոցում: Սակայն պարզ է, որ այս խնդրի լուծումը պահանջում է կոլեկտիվ ջանքեր որոնք ցանկալի արդյունք կտան այն ժամանակ երբ ընտանիքն իմանա, թե ինչ է անում դպրոցը, իսկ դպրոցն իմանա, թե ինչ պայմաններում և ինչպես է դաստիարակվում երեխան ընտանիքում: Նոր տնտեսվարման պայմաններում քաղաքական, սոցիալտնտեսական, հասարակական և մշակութային համապարփակ փոփոխություններով պայմանավորված հայ ընտանիքներում առավել նկատելի են դառնում սոցիալ-հոգեբանական տարրաբնույթ

ճգնաժամային երևույթները, որոնք էապես խոչընդոտում են դպրոց- ընտանիք համագործակցության կայացմանը: Ընտանեկան ճգնաժամը հիմնականում արտահայտվում է նրանում, որ ընտանիքն օրեցօր ավելի վատ է իրականացնում իր

հիմնական գործառույթը՝ երեխայի դաստիարակությունը, որի հետևանքով՝ բարձրակարգ մասնագետների մեծամասնությունը կորցնում է իր աշխատանքը և դառնում գործազուրկ:

- ❖ Ընտանիքի նյութական միջոցները հայթայթելու համար շատ ընտանիքի հայրեր մեկնում են արտագնա աշխատանքի ,
- ❖ Շատ ծնողներ ստիպված սկսում են աշխատել ցածրակարգ իրենց մասնագիտությունը չհամընկնող ոլորտներում և մասնավոր աշխատանքի չնորմավորված աշխատաժամանակով պայմանավորված՝ օրվա ընթացքում երեխայի հետ գրեթե չեն շփվում:

Իսկ ինչ կարող է առաջարկել հումանիստական դաստիարակությունն ընտանիքի ճգնաժամը հաղթահարելու և նրա հետ համագործակցությունը ակտիվացնելու համար: Միայն միջոցը վարպետ մանկավարժի ճկուն և հաստատուն գործելակերպն է, ով իր գործունեությունն ընտանիքի նկատմամբ վերակառուցում է նոր պայմաններին համապատասխան:

Ներկայումս հանրակրթական դպրոցում որպես ընտանիքի հետ համագործակցության հիմնական միջոցները , կիրառվում են դասարանական ծնողական ժողովները և ծնողների անհատական խոհրդատվության տարբեր ձևերը: Ծնողական ժողովը ծնողների հետ աշխատանքի հիմնական ձևն է, որի միջոցով լուծվում են դասարանական կոլեկտիվի հիմնախնդիրները: Ծնողական ժողովների ժամանակ համագործակցության կայացման առումով էական նշանակություն ունի դասվարների հաղորդակցման ոճն իրենց աշակերտների ծնողների հետ, դասվարի մենախոսությունը պետք է իր տեղը գիջի ծնողների հետ երկխոսությունը առկա խնդիրների շուրջ,անկեղծ մտահոգությանը, որի ընթացքում երկու կողմերը միմյանց հետ փոխանակում են կարծիքներ, առաջարկներ, և որոնում արդյունավետ ուղիներ:

⁶ <http://www.yso.am/files/1-1511355539-.pdf>

Ծնողների խորհրդատվության ժամանակակից դպրոցի ու ընտանիքի համագործակցության ամեմաարդիական և պահանջված եղանակն է: Ծնողների մեծամասնությունն ինքնակրթությանը համար ժամանակ չի ունենում և սովորաբար խորհրդատվության համար դիմում է հենց դպրոցին: Խորհրդակցության հիմնական նպատակը շնողների ձգտումն է՝ ավելի խորը և օբյեկտիվ պատկերացում ունենալ իր երեխայի առաջադիմության, վառքագծի հետ կապված խնդիրների մասին, լսելու պրոֆեստիանալ մանկավարժի դիտարկումներն ու խորհուրդները և ըստ այդմ, առավել որոշակիացնելու կամ շտկելու, վերակազմակերպելու սեփական դաստիարակչական հնարները:

Սակայն կան այլ միջոցներ ևս, որոնք այսօր հազվադեպ են գործադրվում:

Դրանցից են՝

- ❖ մանկավարժական փորձի փոխանակման համաժողովները,
- ❖ ծնողների հետ հարց ու պատասխանի երեկոները, դասախոսություններն ու զրույցները,
- ❖ դպրոցական կոլեկտիվի և ընտանիքի անդամների հանդիպումները
- ❖ կլոր սեղան-քննարկումներ
- ❖ բանավեճերը՝ տարբեր մասնագետների մասնակցությամբ:

Երեխայի դաստիարակության հարցում ծնողների և ուսուցիչների ցանկությունները համընկնում են և նրանք գործադրում են որոշակի ջանքեր՝ ծնող-դասվար համագործակցությունն առավել արդյունավետ դարձնելու համար:

Սակայն դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության առավել արյունավետ կլինի եթե.

- ❖ ծնողները պարբերաբար և անմիջականորեն շփվեն դասվարի հետ, այլ ոչ թե՝ ժողովից ժողով և միայն երեխայի օրագրում արված նշումներից տեղեկանան նրա ուսումնադաստիարակչական առօրյաի մասին,
- ❖ դասվարը դասարանում առկա բոլոր դժվարությունների մասին տեղեկացնի ծնողներին, որպեսզի նրանք էլ այդ խնդիրներին տանը հատուկ ուշազրություն դարձեն,

- ❖ ծնողները երեխայի ցանկացած դաստիարակչական խնդրի լուծումն ընտրեն դասվարի խորհորդները լսելուց հետո, , որպեսզի դասվարն իր հերթին այդ խնդրի լուծմամբ զբաղվի ուսուցման գործընթացում,
- ❖ դասվարը հաղորդակցվի ծնողների հետ, այցելի նրանվ տուն ` ծանոթանալու երեխայի ընտանեկան պայմաններին, ընտանիքում տիրող մթնոլորտին և միջանձնային փոխհարաբերություններին

դասվարը ծնողների հետ անհատական զրույցների ժամանակ բացի երեխաների վարքի կամ առաջադիմության մասին հաշվետվությունից ,նրանց հաղորդի հոգեբանական և մանկավարժական բնույթի խորհուրդները:

ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ:

Հարցաթերթիկային հարցումը կատարվել է մի շարք ուսուցիչների և ծնողների շրջանում:

Հարցման արդյունքներն այսպիսին են`

1. Ինչ ձևեր և մեթոդներ եք կիրառում ընտանիք-դպրոց համագործակցության ոլորտում:

Պատ` Ծնողական ժողովներ-50 տոկոս

Անհատական խորհրդատվություն-40 տոկոս

Ծնողավարման ձևերի ծանոթացում-10 տոկոս

❖ 2. Ինչ խնդիրների եք բախվում ընտանիքի հետ համագործակցելիս:

❖ Պատ` Անտեղյակություն- 30 տոկոս

❖ Սոցիալական և բարոյահոգեբանական-45 տոկոս

❖ Դասերի ճիշտ կազմակերպում-20 տոկոս

❖ Յուրովի տարբեր- 5 տոկոս

❖ Հարցմանը մասնակցել են` 10 ծնող և 7 աշակերտ

❖ Հարցումը անց է կացվել 24.09.2023-2.10.2023

Եզրակացություն

Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը ունի երկարատև պատմություն և իրավամբ ներդրվել է ներդպրոցական կառավարման համակարգում: Այդ համագործակցության դրական արդյունքները միշտ էլ ակնհայտ են եղել, իսկ այսօր համագործակցության ձևերն ու մեթոդները ավելի բազմազան են դարձել: Ընտանիք-դպրոց համագործակցության հիմնական մեթոդներն են.

ա. Ավանդական ծնողական ժողովների հաճախակի իրականացում

բ. Ծնողների հետ անհատական հանդիպումներ

գ. Միջոցառումներին և էքսկուրսիաներին ծնողների մասնակցությունը և նրանց կողմից կազմակերպչական աշխատանքների իրականացումը

Դպրոց-ուսուցիչ-ծնող համագործակցությունը, եթե բխում է երեխայի շահերից, արդյունավետությունը շատ մեծ է լինում և՛ դպրոցի, և՛ ծնողի, և՛ երեխայի համար: Գյուղական վայրերում առաջանում են որոշակի խնդիրներ, որոնցից կարելի է նշել.

1. Ծնողների վերաբերմունքը կրթությանը: Ավելի կարևոր և առաջնահերթ են համարում գյուղատնտեսական աշխատանքները և երեխաներին ներգրավում են այդ աշխատանքների մեջ՝ կտրելով դասերից, որը առաջացնում է բացթողումներ և ազդում է երեխայի ուսման որակի վրա: Այդ խնդիրները հաղթահարելը բավականին դժվար է, քանի որ շատ ընտանիքների ապրուստի միակ միջոցը այդ աշխատանքներն են:

2. Լինում են երեխաներ, որոնք հաճախում են դպրոց ոչ սովորելու համար, քանի որ ծնողը արդեն երեխայի համար ապահովել է հետագա գործունեությունը: Շատ բարդ է հաճախ բացատրել գիտելիքի կարևորությունը և դերը թե՛ ծնողին, թե՛ երեխային:

3. Հատկապես դժվար է հաղթահարել այն ծնողների դիմադրությունը, որոնք չեն կարողանում ընդունել իրեց երեխաների թույլ կողմերը, գերազնահատում են երեխայի հնարավորությունները և երեխան ընկնում է ծանր դրության մեջ:

Այդ խնդիրների լուծումը հիմնականում դրված է ուսուցչի ուսերին և միայնակ այդ խնդիրները լուծել հնարավոր չէ: Այդ պատճառով էլ ուսուցիչ-ծնող-աշակերտ համագործակցությունը ավելի ու ավելի հրատապ է դառնում: Հասկանալի է, որ այդ խնդիրները միանգամից լուծել հնարավոր չէ: Անհրաժեշտ է տևական երկարատև համագործակցային աշխատանք որոշակի արդյունքների հասնելու համար: Ամեն մի դեպք ունի իր առանձնահատկությունները և պահանջում է ուրույն մոտեցում և երկարատև ու համառ աշխատանք:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ---

- 1) Նալչաջյան Ա., Մկրտչյան Ս., Ընտանիքի հոգեբանություն: Ջանգակ-97, 2001
<<Ընտանիք>> ինստիտուտի հետազոտություն
- 2) Խոջոյան Լ. ընտանիք-դպրոց համագործակցություն, նախաշավիղ, 2017, N1
, էջ 56-61
- 3) Ջանիկյան Ս. դպրոցի- ընտանիքի սոցիալական համագործակցության
ժամանակակից խնդիրները կրտսեր դպրոցականների գործընթացում,
նախաշավիղ, N 7 , 2010 , էջ 46-51
- 4) Հակոբյան Գ. Հ., Մանկավարժական հետազոտությունների
մեթոդաբանություն, Երևան: Արտագրես, 2011
- 5) Ընտանիք և դպրոց: Գիտամեթոդական ամսագրի: Համար 2: Երևան 2012
- 6) Ասատրյան Ջ., Տարրական կրթության մանկավարժություն,
ուսումնամեթոդական ձեռնարկ (դասախոսությունների ժողովածու), Եր.,
«Տիգրան Մեծ», 2017. – 160 էջ:
- 7) Կրթության ազգային ինստիտուտ: Ընտանիք և դպրոց: Երևան 2007
- 8) Յու. Բաբանսկի: Մանկավարժություն: մաս-2: Երևան 1987
- 9) Ջոշ Մաք- Դաուել, Դոն Ստյուարտ, Մոլորեցնողները: Երևան 2002
- 10) Дидактические и развивающие игры в начальной школе. Методическое
пособие с электронным приложением (Сост. Е. С. Галажина), М., Планета,
2011г.
- 11) Новосёлова С. Л., “ Игра дошкольника”. – М., 1989, 286 с..
- 12) Москва: Народное образование, 1998, 256 с
- 13) Шепель В. М., Производство и педагогика – ред., Москва, 1969,
ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ԿԱՅՔԵՐ
1. <http://www.usum.org/load/49-1-0-736>
2. https://studbooks.net/32067/pedagogika/tsel_vospitaniya
4. <http://www.yzu.am/files/1-1511355539-.pdf>
5. [http://tert.nla.am/archive/NLA%20AMSAGIR/mxitargoh/2019\(1\).pdf](http://tert.nla.am/archive/NLA%20AMSAGIR/mxitargoh/2019(1).pdf)
